

TUD *Schrift*

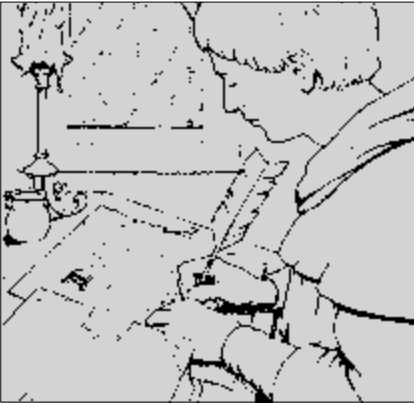

Plantage boekhandel Den Draak

Den Draak, zelf ook deel van de
rijke Vlaardingse geschiedenis!

Veerplein 33-35 - 3131 CX Vlaardingen - tel. 010 4358822 - fax 010 4349574
e-mail: info@plantagedendraak.nl - www.plantagedendraak.nl

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6
3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603
fax 010-4344878

email: info@stout.nu
www.stout.nu

**Voor het repareren van boeken
en het inbinden van
tijdschriften**

Marieke Velthuisen

Dalkruid 47
3137 WK Vlaardingen
Tel: 010 - 4746167
E-mail: g.velthuisen@hccnet.nl

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 16,50 per jaar, te voldoen per accept-girokaart. Het bankrekeningnummer van de vereniging is 39.56.57.016, het postgironummer is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:
W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
E.A. Lohmann
A. Ouwendijk
E. van Rongen

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Adres ledenactiviteiten:
Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Adres losse verkoop publicaties:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:
E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette of per e-mail: info@histvervlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992
© Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vernieuwvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

*Het Zeemanshuis aan de
Westhavenkade / Westhaven-
plaats, gesticht in 1896 door
ds James.
(Foto: Stadsarchief Vlaardingen)*

Redactioneel	3
Rond een huwelijk in 1929	
<i>P.L.J. Wapenaar</i>	4
Voor een dubbeltje toch Sinterklaasfeest	
<i>J.J. Jacobs</i>	8
Om aan de vergetelheid te onttrekken	
<i>M. de Snaijer-de Boer</i>	11
Over de taal van mijn moeder	
<i>N. van Minnen</i>	14
Wetenswaardigheden	21
Nieuws van het Visserijmuseum/ Vlaardings Museum	22
Boekbespreking	23
Ledenactiviteiten	24

LIEVREDOOR

Antiquariaat en boekhandel

In- en verkoop
van oude, curieuze,
verzamelwaardige
en antiquarische
boeken

Hoogstraat 53 - 3131 BL Vlaardingen
Telefoon (010) 434 71 52
E-mail: lievredoor@freeler.nl

Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag
van 12.00 tot 17.00 uur

ECHTE VLAARDINGERS
KOPEN HUN TAPIJT BIJ:

Hofman
stoffering

Kuiperstraat 39b
3131 CH Vlaardingen
Tel/fax: 010-4351073

**EEN UITERST BETROUWBAAR EN
VAKKUNDIG ADRES**

TAPIJT - GORDIJNEN - VINYL
ZONWERING - LAMINAAT

**HISTORISCH
GEZIEN**

**4 ETAGES
MET LIFT**

- WONEN
- SLAPEN
- KINDER
MEUBELEN
- ACCESSOIRES
- MODE
- KADO'S

het waagat

Markt 57 Vlaardingen 010 - 434 38 44

woon-ideeënwarenhuis

Waal even binnen...

De Witte
GARANTJEMAKELAARS

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

- Bloemwerken en arrangementen

- Goed gesorteerde snijbloemen

- Bloeiende- en bladplanten

- Bruidsboeketten en corsages

- Rouwwerken

- Verhuur van groendecoratie,

o.a. palmen, ficussen, etc.

BLOEMDECOR

Bloemsierkunst Jac. Verkuil
Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen

Tel: 010 - 434 37 04
Fax: 010 - 434 36 98

JAC VERKUIL

a. dijkshoorn
INT. MEUBELTRANSPORT
TEL. 2407-8222 VLAARDINGEN

**DIJKSHOORN
EUROMOVERS**
SLUIPEN MOET ENKELTIJK

AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: + 31 (0)10-2480522

Op de plank

Soms blijven artikelen die wij voor Tijd-Schrift aangeboden krijgen wel eens wat lang ‘op de plank’ liggen en duurt het enkele jaren voordat we tot publicatie overgaan. Eén van de belangrijkste redenen om sommige stukken wat op de lange baan te schuiven is, dat we onze lezers zoveel mogelijk afwisseling willen bieden. Wel, afwisseling zit er genoeg in dit Tijd-Schrift en we hebben enkele van die reeds lang geleden aangeboden stukken nu toch eindelijk afgedrukt. Met excuses aan de auteurs dat ze zo lang hebben moeten wachten!

In het eerste artikel biedt de heer Wapenaar ons een blik op de huwelijksdag van zijn ouders en dan met name op allerlei organisatorische zaken die daarmee samenhangen. Behalve de prijzen is er eigenlijk niet veel wezenlijks veranderd in driekwart eeuw.

Vervolgens verhaalt J.J. Jacobs over een onverwachte Sinterklaasverrassing in het gezin van politieagent Knaap, zo’n eeuw geleden.

Mevrouw M. de Snaijer – de Boer neemt de lezers nog verder mee terug in de tijd, naar de tweede helft van de 19^e eeuw. Drankmisbruik was toen een oorzaak van veel sociale problemen en sommige notabelen probeerden daar iets tegen te doen. In Vlaardingen stichtte ds H.J. James een afdeling van de Nationaal Christen Geheelonthouders Vereniging en een Zeemanshuis om vissers van buiten de stad die tussen twee reizen door niet naar huis konden een alcoholvrij onderkomen te bieden.

Onlangs kregen wij het bericht dat een van onze oudste leden was overleden: de heer Niek van Minnen, broer van voormalige wethouder H.K. van Minnen, en schrijver van diverse artikelen voor Tijd-Schrift. Enkele maanden geleden stuurde hij ons zijn herinneringen over het taalgebruik van zijn moeder, Sara Roodenburg. Zij doorspekte haar spreken kennelijk met vele uitdrukkingen die deels algemeen en deels typisch Vlaardings waren en deels uit de familiekring kwamen. Dit alles resulteert in een fraaie compilatie die wij hier als eerbetoon aan onze trouwe schrijver afdrukken.

Nieuws van het Vlaardings/Visserijmuseum, een nieuwe Wetenswaardigheden van onze voorzitter over onze gelukkig steeds verder verbeterende relatie met de gemeente, en uiteraard weer de nieuwste ledenactiviteiten, completeren dit laatste nummer van 2005.

Tot slot een oproep: de plank begint nu toch wel aardig leeg te raken. Nieuwe artikelen voor Tijd-Schrift zijn van harte welkom!! En kijkt u ook eens op de vernieuwde website van de HVV: www.hvv-vlaardingen.nl.

Eric van Rongen
eindredacteur

Rond een huwelijk in 1929

P.L.J. Wapenaar

Elke huwelijkssluiting draagt de kenmerken van de tijd met de daarbij behorende gewoonten. De bijzondere kenmerken van onze eigen tijd zien we niet, maar we ontdekken wel bijzondere kenmerken als we terugkijken. Dan reageren we met enige verbazing of met een begrijpende glimlach: ging het toen zo.

Zo blader ik door enige documenten, die bewaard zijn gebleven van het huwelijk van mijn ouders¹ in 1929.

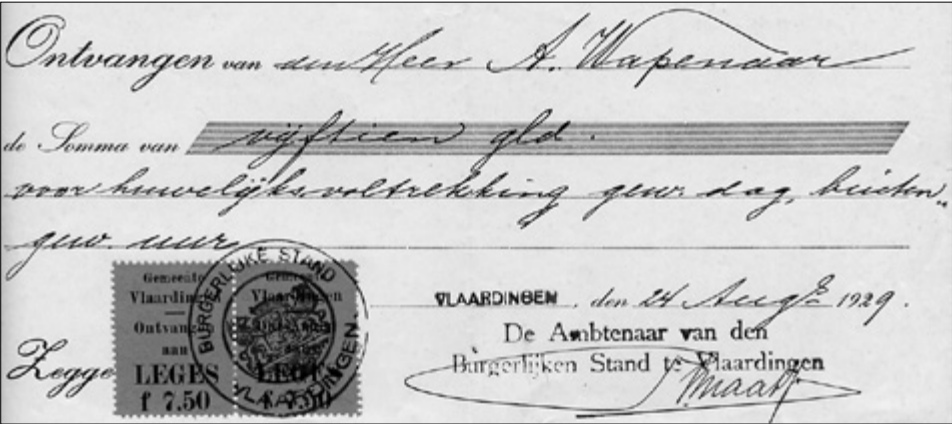
Op 15 augustus 1929 kondigden zij hun huwelijk aan met een mooi gedrukte kaart:

Arie Wapenaar en Hendrika van der Windt hebben de eer u kennis te geven van hun voorgenomen huwelijk, waarvan de voltrekking zal plaats hebben D.V. woensdag 28 augustus a.s.

Er werden 150 kaarten verstuurd. Een behoorlijk aantal. Er waren veel familieleden en vooral vrienden en vriendinnen van ‘Liefde en Vrede’. De kaarten werden gedrukt bij de N.V. Dorsman & ODE’s Boekhandel en Drukkerij voor de prijs van f. 10,50.

Mijn vader woonde in de Landstraat op nummer 87 en mijn moeder in de 1^e Van Leijden

¹ Arie Wapenaar, geb. 12-02-1903 ovl. 05-09-1987 te Doorn, zoon van Petrus Leonardus Wapenaar (17-09-1862 - 02-01-1941) en Geertruida Mooij (16-02-1864 - 03-12-1935) en Hendrika van der Windt, geb. 28-03-1907 ovl. 30-03-1998 te Tiel, dochter van Jacob van der Windt (04-09-1867 – 06-11-1933) en Trijntje Kalisvaart (27-04-1873 - 30-11-1948)

De gemeentelijke rekening voor de huwelijksvoltrekking, getekend door de ‘Ambtenaar van den Burgerlijken Stand’ zelve!...

Het gelukkige bruidspaar, op de officiële trouwfoto gemaakt door fotograaf Muns.

firma C.F. van der Knaap, Hoogstraat 219. De rekening bedroeg (inclusief zegel) f. 48,10.

Na de huwelijkssluiting in het stadhuis ging het naar de Grote Kerk voor de kerkelijke inzegening. Daarvoor moest eveneens vijftien gulden betaald worden. De buurjongen uit de Landstraat, H.K. van Minnen, schreef als ontvanger van de Kerkvoogdij der Nederd. Herv. Gemeente Vlaardingen de kwitantie uit.

Ds. A. Luteijn zegende het huwelijk in. De tekst van de prediking was Jacobus 1:5: “En indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt: en zij zal hem gegeven worden.” Ouderling was Jac. Breur.

Op de trouwdag zijn ze ook naar de fotograaf gegaan. Dat was fotograaf Muns, Binnensingel 14. De trouwfoto geeft ons een beeld van de kleding die ze die dag gedragen hebben. Mijn moeder droeg een korte witte bruidsjapon met sluier. Het geheel lijkt zeer modieus. Mijn vader droeg een jacquet. De puntboord, de hoge hoed en de grijze handschoenen ontbraken niet.

Van zijn kleding kunnen we iets meer vertellen. Een rekening van Kleermakerij ‘Prins’, Stationsstraat 13, “Solied adres voor alle Heerenkleding naar Maat” geeft ons daar inzicht in. Het jacquet was daar gekocht voor f. 66,-. Een fantasiepantalon daarbij geleverd voor f. 25,50. Tevens was een zwart colbert aangeschaft voor de prijs van f. 45,00. Interessant is dat deze rekening ook het vermaken van een oud colbert vermeldt. Alle werkzaamheden zijn exact beschreven: “Nieuwe buitenkraag, nieuw stuk rever tot en met stukken in het kruis met nieuwe kruisvoering en wijder gemaakt.” Het geeft ons de indruk dat het inderdaad een oud kostuum geweest moet zijn. De kosten waren f.17,00.

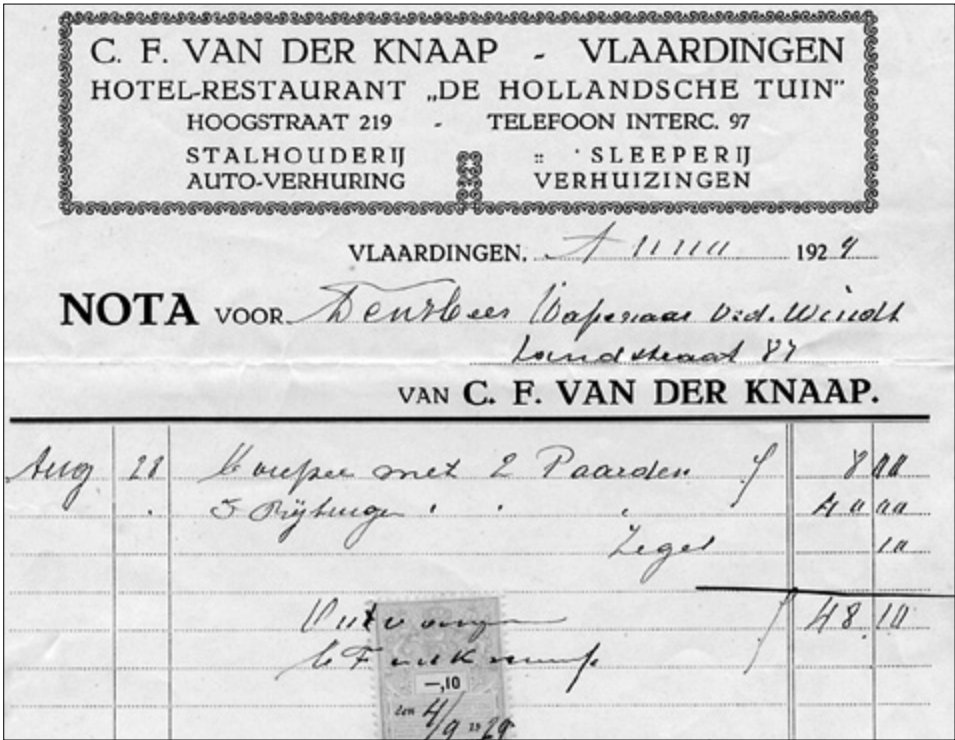
We weten niet of er na de plechtigheden nog feest is gevierd. Waarschijnlijk niet, want de volgende dag moest direct de verre reis naar Overijssel gemaakt worden. De voorganger van mijn vader schrijft in zijn brief met gelukwensen: “Echter zouden wij nog gaarne weten hoe laat U Donderdag te Mariënborg hoopt aan te komen. Zoo het nog tijdig genoeg is, zoudt U misschien Donderdagmiddag nog in School kunnen zijn waar het Bestuur ook aanwezig wil zijn.”

Toch is er rond het huwelijk feest gevierd. Daarvan getuigen enige rekeningen van een broer van mijn vader (mijn vader had zeven broers), Wim Wapenaar, die zijn winkel aan de Markt had. Er werden onder meer 150 gebakjes van 8 cent en 30 gebakjes van 10 cent besteld.

We lezen van 150 sigaren van 8 cent. Bruidssuikers moeten zeer geliefd geweest zijn, want er wordt 14 kilo ingekocht. Daarbij vallen ons ook de 32 repen chocolade van 3 cent op. De drank bestond vooral uit verschillende soorten limonades. Veel spuitwater. De sterke drank beperkte zich tot enige flessen advocaat en Bergerac.

Er is ook iets van een maaltijd geweest, want er werden 130 broodjes van 4 cent en 65 krentenbollen van 5 cent besteld. De totale rekening bedroeg uiteindelijk – want er werden nog enige flessen terug gegeven - f. 137,47.

Mijn ouders waren beide zeer actieve leden van ‘Liefde en Vrede’. Hun huwelijk en vertrek naar Beerzerveld betekende dus afscheid nemen. Rond de huwelijksdag zijn er enige

De rekening voor
het trouwvervoer
- toen waren er nog
stalhouderijen in de
stad.

afheidsbijeenkomsten geweest. Daarvan getuigen de voor deze gelegenheid gemaakte feestliederen.

Er is een welkomstlied aan het bruidspaar op 22 augustus. Op de wijze van het Oostenrijkse volkslied. Een lied met hooggestemde woorden:

*“Schijnt de zon niet altijd helder,
‘Liefde en Vrede’ schenkt u moed,
Onder vriendschap en genoegten
Zij U steeds het leven zoet”.*

We vinden ook een afscheidslied. Het laatste couplet is:

*“Ai wapenaar, en Riek je vrouw,
Wij blijven heusch niet meer in de rouw
Bij het vervangen wordt het ons heet
Wij hebben uw kunde nog niet zoo beet.
Dank voor jullie toewijding en voor je werk,
Geen woorden zijn hier ook nog zoo sterk,
We vergeten je daarom ook niet zo gauw
Drie hoeraks voor Ai en z’n vrouw.”*

Er is op 25 augustus een afscheidsbijeenkomst met ‘L en V VIII’. De leden geven als “De treurenden” het bruidspaar een plechtig geschreven en met een lakzegel gewaarmerkte oorkonde mee. Er was tevens een lang gedicht van zes pagina’s. Onderbroken door enige liederen. Het begint met – op de wijze van ‘Waar de blanke top...’- :

*“Waar de Hofjesstraat zich kronkelt,
Waar Van Kampenschool verrijst,
Waar door één raam zonlicht fonkelt
Maar de rest geen dienst bewijst,
Daar vergadert L.&V. Acht,
En daar zingen we nu heel zacht,
‘K Heb U lief mijn varkenshok (bis).”*

Zij kregen natuurlijk afscheidscadeau’s. Daaronder waren twee etsen van Vlaardingen: een van de Landstraat in de sneeuw met zich op de Grote Kerk en een, gemaakt door Sirks, van de haven met op de achtergrond de toren van de Grote Kerk. De herinneringen aan Vlaardingen mochten niet verloren gaan.

Met dankbare gevoelens konden zij naar Beerzerveld vertrekken. Het begin van een lang huwelijk (58 jaar), waar een einde aan kwam, toen mijn vader in 1987 te Doorn overleed. Mijn moeder is in 1998 in Tiel overleden. Beiden zijn in Leersum begraven.

(Alle illustraties bij dit artikel zijn afkomstig van de auteur.)

Voor een dubbeltje toch Sinterklaasfeest

J.J. Jacobs

Wat ik u nu ga vertellen is een waar gebeurd verhaal dat zich afspeelde rond de eeuwwisseling in onze eigen stad Vlaardingen op een voor het gezin van mijn grootouders merkwaardige Sinterklaasdag.

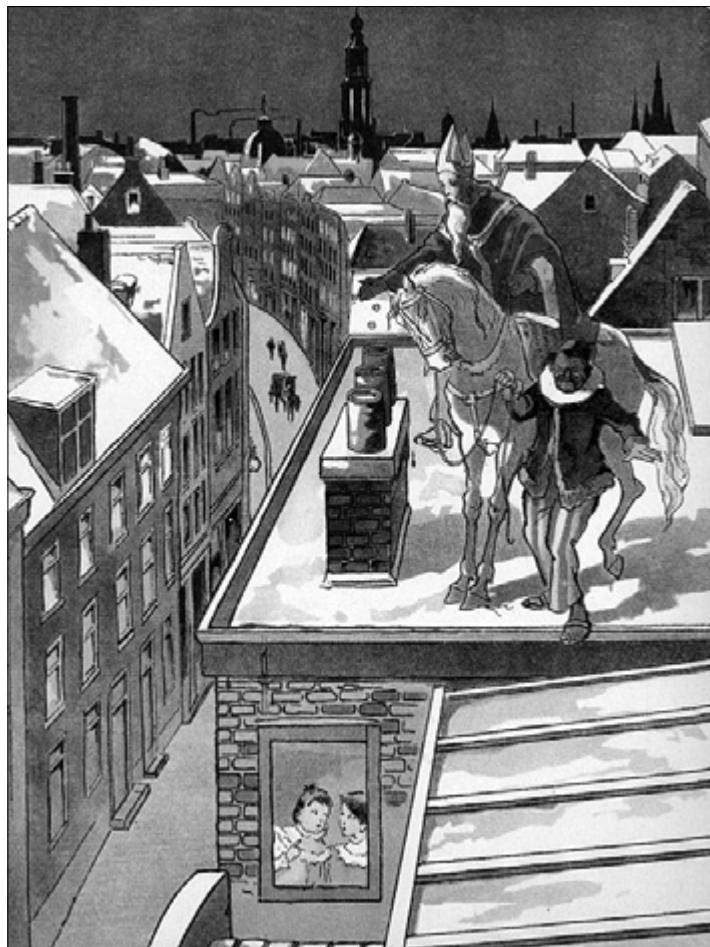
De meesten van u weten het wellicht nog wel dat in de arme gezinnen helemaal niets werd gedaan aan Sinterklaas, van kadootjes was geen sprake, chocolade- of boterletters had men nooit in huis kunnen halen, laat staan proeven. Dat was alleen voor middenstanders en rijkelui. Heel misschien was er op Sinterklaasavond een kop chocolademelk en een niet te duur speculaasje. Aan de zogenaamde 'Sint Nicolaastafels' bij de banketbakker, bij Jamin en later bij mevrouw Fock mochten zij zich alleen maar vergapen.

Mijn grootvader was destijds agent van politie en verdiende daarmee f. 6 per week. Daarvan moesten vader, moeder en nog zes thuiswonende kinderen worden gevoed en gekleed. Gelukkig verdienden enkelen zelf al iets. Maar toch ... trek de huishuur er eens af en het fondsgeld, dan is het armoe troef. Het hoofd boven water houden was lang geen sinecure en kostte de nodige hoofdbrekens. Dat was dan ook de reden dat grootvader ná zijn diensttijd nog al eens naar de haven ging om te kijken of hij kon worden ingezet bij het laden en lossen van schepen. En dan gebeurde het wel eens dat grootmoeder tegen één van de kinderen - die het eerst uit school kwam - zei: "Ga jij gauw eens even kijken of je vader nog een 'smakkie' heeft gehad en zo ja, vraag hem dan wat geld en ga gauw bloem halen. Als je dan terugkomt heb ik kokend water op de kachel en dan kook ik pap voor jullie, dan hoeven jullie niet met een lege maag naar school." In vele gevallen lukte dat ook wel. Weet u nog hoe men die pap, die met stroop werd gezoet, noemde? Juist ja ... 'blauwe blikkie'. Het was wel een aardige

Hoog bezoek op de daken...

Uit: Sint Nicolaas en zijn knecht, ill.: P. van Geldorp.

Koninklijke Bibliotheek

*De Willem Beukelszoonstraat in feeststemming.
(Foto: Stadsarchief Vlaardingen)*

In de week vóór Sinterklaas had grootvader straatdienst in 'het land', dat was het stadsgedeelte over de brug. Even terzijde: straatdienst betekende alles te voet. Dienstfietsen kwamen later. Grootvader heeft fietsen geleerd in de 'Stadsschool' op de Markt. Maar ... ik dwaal af.

Op zijn wandeling door de Willem Beukelszoonstraat passeerde hij de Brood- en Banketbakkerij van Marinus de Vlieger. De eigenaar stond juist in de deuropening. "Morge," groette de man en grootvader beantwoordde de groet, want grootvader was een zeer vriendelijk man. "Zeg Knaap, heb je geen zin om m'n laatste lootje te kopen?" vroeg de bakker. "Lootje?" vroeg Knaap, de diender (want zo stond grootvader bekend). "Ja, voor de Transvaalse Boeren; kijk maar eens in mijn etalage." En jawel, daar stond zo'n grote plaat (u kent ze wel vanuit uw schooltijd) helemaal ingelijst in boterletter met de nodige tierelantijnen en erboven het portret van Paul Kruger, eveneens ingelijst met nog een kroontje erboven. "En wat moet dat lootje wel kosten?" vroeg de diender. "Een dubbeltje," was het antwoord.

Dat was in grootvaders ogen heel wat, want daarvoor kon je immers een half pond tabak kopen! Maar toch ... grootvader kocht het laatste lootje. Hij vond het echter niet belangrijk genoeg om het thuis te zeggen en lieve mensen, wat er toen gebeurde op Sinterklaasdag, wel dat ga ik nu vertellen.

In het huisje aan het Slaavenburgh - waar je als het ware met je hand bij de dakgoot kon - was grootmoeder met hulp van de kinderen druk doende. Opeens hoorde ze gejoel in het straatje en een groep kinderen kwam luid zingend: "Knaap, de diender, gaat nooit verloren, falderaldereje" de schijnbare rust verstoren. Grootmoeder schrok daar vreselijk van en dacht gelijk aan nare dingen. "O, kind nog aan toe, je vader zal toch niet in de haven gevallen zijn?" Ze deed het bovendeur open en vroeg: "Wat is er aan de hand?" Als in koor riepen de kinderen: "Vrouw Knaap, je man heb de Transvaalse Boeren gewonnen". Grootmoeder begreep er niets van. Maar de kinderen maakten haar duidelijk dat het om iets van de van de banketbakker in de Willem Beukelszoonstraat ging. Helemaal beduusd van dit onverwachte gebeuren zei ze tegen haar oudste dochter: "Kind, doe jij nu maar gauw een schoon schort voor, sla je omslagdoek om en neem het boodschappenmandje

maagvuller, maar na niet al te lange tijd had je alweer honger.

Nog enkele voorbeelden van prijzen in die tijd. Grootvader rookte graag een pijpje. (Ziet u het voor u? Zo'n wit stenen pijpje.) Eenmaal per week kwam er voor hem een pakje van een half pond Rode Ster tabak. Dat kostte een dubbeltje. En als het erg koud was en grootvader had straatdienst, dan zei grootmoeder wel eens: "Kind, haal eens gauw voor 5 centen kruiebitter, dát heeft vader met dit weer wel verdiend". En dan had hij voor twee dagen een borreltje. Nou, in die 'goeie ouwe tijd' speelt het gebeuren.

maar en een schone theedoek en ja ... ga het dan maar halen". Maar die kwam na een klein halfuur gierend van het lachen terugrennen: "Oh moeder, moeder, ha...ha...ha." "Meid, hou op," zei grootmoeder, "wat is er nou? Hebben ze ons voor de gek gehouden?" "Oh nee, nee ... ze komen het op een handkarretje brengen". Nu begreep grootmoeder er helemaal niets meer van.

Maar niet lang daarna zag ze echt iemand met een handkarretje het straatje inkomen, weer met de nodige joelende kinderen er omheen. Er lag iets onder een wit laken op het karretje. Bij het huisje aangekomen vroeg de man achter het karretje of hij 'het ding' binnen mocht brengen. Het zogenaamde 'mooie' kamertje werd geopend en daar werd het onthuld. U weet wat er te voorschijn kwam, maar grootmoeders' mond viel open van verbazing. Ze stond werkelijk sprakeloos. De buurvrouwen dromden naar binnen en onder geroep van "oh buvrouwte lief, o buvrouw" verbaasden ze zich over zoveel heerlijks. Gestut door twee wasplanken prijkte deze op zeldzame wijze ingelijste plaat in het mooie kamertje. Bij thuiskomst kreeg grootvader alles in geuren en kleuren te horen. Hij vond het een prachtgedachte dat hij mét zijn hele gezin zo rijkelijk kon gaan genieten van zijn 'tabaksdubbeltje'.

Maar ... in Delft woonden al twee getrouwde zoons. Eén was er rijksveldwachter en één agent van politie bij de gemeente. Ja maar ... die moesten er toch ook van meegenieten! Een oplossing was gauw gevonden. Paul Kruger's portret werd voorzichtig boven de plaat vandaan gehaald en keurig ingepakt. De a.s. schoonzoon, die bij zijn vader op de trekschuit voer, werd gevraagd het pakje in Delft af te geven. Zo deelden ook de al getrouwde kinderen mee in de feestvreugde. Toen zij de boterletterlijst van de plaat verwijderd hadden zat de flinke ouderwetse brodtrommel boordevol. Dat was een Sinterklaasfeest om nooit te vergeten!

Jarenlang heeft de plaat van de Transvaalse boeren met een enigszins vettig randje bij ons thuis op de zolder gestaan. En heel vaak heeft mijn moeder dit rijke verhaal verteld.

Paul Kruger, president van de republiek Transvaal van 1880 tot 1900.

Om aan de vergetelheid te onttrekken

M. de Snaijer – de Boer

Ds Henry Jaques James, predikant te Vlaardingen van 1891 tot 1915 en voorvechter van de geheelonthouding. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Er zijn nog maar weinig mensen die ds James, hervormd predikant in Vlaardingen, hebben gekend. Toch is het goed nog eens de aandacht op hem te vestigen en op het werk dat hij in Vlaardingen heeft verricht.

Henry Jacques James, geboren op 19 juli 1841 in Breda, was getrouwd met jonkvrouwe Cornelia Adriana Johanna van Hogendorp, geboren 8 juli 1842 in Alkmaar. Als predikant in Warnsveld nam hij in januari 1891 het beroep naar Vlaardingen aan. Het huis dat hen werd toegewezen was het Westnieuwland 102. Zestien jaar heeft het gezin in deze volksbuurt gewoond. Op 73-jarige leeftijd is hij daar in 1915 overleden.

Ik weet nog heel goed dat wij met de hoogste klas van de Van der Schaarschool, in een keurige rij, begeleid door de onderwijzer, naar de begraafplaats gingen om daar de dienst mee te maken. Wij hadden liederen geleerd, ik weet het nog heel precies: 'Gelijk het gras is ons kortstondig leven' en 'Verlosser, Vriend, o Hoop, o Lust'. En de geweldige indruk die het maakte, een belevenis in je jeugd, dat zingen bij een open graf.

Zijn vrouw vertrok drie maanden later naar Den Haag. Maar nog geen jaar daarna overleed ook zij, in 1916, en is zij bijgezet in het graf van haar man. Tot op de dag van vandaag staat de zerk daar, na 70 jaar nog steeds verzorgd, waarop te lezen is: 'Voorzitter van het Bijz. Christelijk Schoolonderwijs en Voorzitter van de Nationaal Christen Geheelonthouders Vereniging'. Deze vereniging, kortweg de NCGOV, schonk de grafzerk. Bovenin staat uitgehouwen: 'Het blauwe kruis': ons insigne, tot zijn nagedachtenis.

Vlaardingen was in de tijd van ds James een grote vissersplaats. Vele haringloggers zeilden de Waterweg uit en in. Zo vlug mogelijk de volle vaten op de kant, de lege

weer in het ruim, en snel weer het zeegat uit. De vissers van buiten Vlaardingen, die van Scheveningen, Katwijk, Urk, en zelfs Ameland kwamen, konden niet even naar huis gaan. Daar was geen tijd voor, want ook aan de wal was het de hele dag hard werken. 's Avonds gingen velen dan even uitblazen in één van de vele cafeetjes. De vrouwen zagen dan een groot gedeelte van het loon daar verdwijnen.

In Amsterdam was ds James getroffen door het werk van ds Adema van Scheltema, die het alcoholgebruik zag als een van de oorzaken van de ziekte, de armoe, de kindersterfte en de grote ellende in sloppen en stegen en een verwoed bestrijder ervan werd. Hij richtte de eerste NCGOV op. Hij gaf de vereniging het devies 'De liefde van Christus dringt ons'. Hij vond overal in het land grote navolging.

Ook ds James richtte in Vlaardingen met geweldig enthousiasme een afdeling op. Als er loggers binnenkwamen vond je hem 's avonds altijd in de grote en kleine kroegen, pratend met de mensen en gewapend met de Bijbel en postwissels. Zo probeerde hij het loon voor de vrouwen alvast maar te innen en het (zo was het toen nog) per postwissel te verzenden aan de elders wonenden. Maar hij zag in dat er meer moest worden gedaan. De gedachte aan een alcoholvrij zeemanshuis liet hem niet los. En het kwam er. Aan de haven was een pand te koop, maar waar moest het geld vandaan komen? Een stille gedachte - hij had een adellijke vrouw!

Het werd gezellig ingericht. De meelevende christelijke familie Elzinga uit Friesland werd aangesteld als beheerders en bewoners. Er kwamen kleine slaapkamertjes voor diegenen die in de weekeinden niet naar huis konden. Ook kwamen er spelletjes, zoals dammen, domino en ganzenborden, en natuurlijk een orgeltje, want vissers zongen graag, en niet alleen bij hun werk op zee. Maar het voornaamste was, geen alcohol!

Er waren koffie, thee, chocolademelk en de toen gangbare kogelflesjes met limonade. Waterchocolade was goedkoper, men noemde dit 'een kop stoom'. Het Zeemanshuis voorzag in een behoefte en liep goed. Ja, ds James had het goed voor elkaar gekregen en de NCGOV bloeide. Als je hem door de straten zag gaan prijkte er op zijn kale groenzwarte jas stevast een grote blauwe rozet. Menigmaal werd hij daardoor bekogeld met een beurse peer of rotte appel, vanuit de stalletjes bij de Grote Kerk.

Een 16-jarige jongen met hetzelfde principe trok met hem op: Wouter Michiel Willem Don. Jaren later, toen ds James overleed, zette hij de strijd voort en werd voorzitter van de NCGOV.

Na verloop van tijd moest het oude Zeemanshuis gemoderniseerd worden en ook plaats bieden aan reizigers die logies zochten. Het was er voordelig toeven, omdat in de eerste plaats het principe gold en geen winstbejag. Op een dag werd in het centrum, over de Oude Havenbrug, het café 'De Gouden Leeuw' te koop aangeboden. Een groot en mooi gebouw met boogramen in de gevel en geweldig veel ruimte. Het lukte de NCGOV dit in

Het Zeemanshuis aan de Westhavenkade / Westhavenplaats. Voor de deur waarschijnlijk het beheerdersecht-paar Elzinga. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Ds M Groenenberg, eveneens voorvechter van de geheelonthouding in Vlaardingen. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

handen te krijgen om het als zeemanshuis te exploiteren. Het oude pand werd verkocht en het nieuwe gemoderniseerd. Beneden kwam een restaurant, boven kwamen grote en kleine zalen, ook voor verhuur, en de NCGOV kon daar zijn vleugels uitslaan. Een jeugdvereniging, een zangkoor, een toneelclub, waar ons lid de heer Adrie van Witsenburg toneelstukken voor schreef, alles even 'blauw'. Het ging allemaal in opgaande lijn.

Tot onze grote verrassing kwam er op een gegeven moment in Vlaardingen een jonge predikant die ook lid was en zijn principe 'geen alcohol' uitdroeg. Ds M. Groenenberg werd later hoofdbestuurslid van alle landelijke afdelingen. Hij schreef een boek met als titel: 'Die rare drankbestrijders toch'. Het eerste exemplaar werd hem aangeboden toen in 1981 in een stampvolle zaal het 100-jarige bestaan werd gevierd van onze NCGOV. Hij was een sterke persoonlijkheid, een volgeling van ds Adema van Scheltema. Acht maanden later - voorjaar 1982 - overleed hij. Een groot gemis in de strijd tegen het alcoholisme.

De tijden veranderen snel. Het 75-jarig bestaan van de NCGOV in Vlaardingen was een hoogtepunt met de nog altijd actieve voorzitter W.M.W. Don. Maar het ledental liep terug; ouderen stierven en jongeren kwamen er niet neer bij. De gemeente Vlaardingen ging overal uitbreiden en er werd een weg gepland dwars door de binnenstad naar het westen. Daarvoor moesten veel panden worden afgebroken, ook het Zeemanshuis. Dat grote sterke pand, het alcoholvrije restaurant, moest verdwijnen. Nu was er wat geld, maar geen plaats meer om samen te komen. Daarvoor werd er een pakhuisje gehuurd, vooral voor de grote jeugdvereniging die er was: GOJO. Bestuurslid van de afdeling Gerrit van Waardenburg was de leider die zich 35 jaar lang met hart en ziel had ingespannen met bijbelonderricht, handenarbeid en vooral met het waarschuwend wijzend op de gevaren van alcohol. Hij overleed op 56-jarige leeftijd. Meerdere bestuursleden volgden in korte tijd. Maar het meest werden wij getroffen door het op 73-jarige leeftijd overlijden van de heer W.M.W. Don, die 50 jaar actief voorzitter van de NCGOV was geweest. Daarnaast was hij in Vlaardingen zeer bekend als wethouder van de CHU.

Wegens gebrek aan belangstelling is er dus hier in Vlaardingen geen christelijke drankbestrijding neer. Het geld wat er overgebleven was van de verkoop van het Zeemanshuis is door de heer M. de Snayer, administrateur/penningmeester, vastgelegd in de W.M.W. Donstichting. Na de restauratie van de Grote Kerk moest er nog heel wat bijeengebracht worden voor het interieur, omdat dit buiten monumentenzorg viel. Het bestuur van de W.M.W. Donstichting besloot de eerste grote koperen kroon aan te bieden als blijvende herinnering aan het predikantenechtpaar en hem de naam te geven: James-Hogendorp kroon. Dit geschenk werd met verrassing en dankbaarheid door de voorzitter van het restauratie-comité, de heer Thurmer, aanvaard.

Door deze stichting worden wij in staat gesteld ieder jaar met een gift daar waar nodig is een doel te steunen op het gebied van ontwenning, alcohol- en drugsbestrijding, kindertehuizen, opvangcentra enz. Dit alles danken wij naast God, aan de man die zo'n gezegend leven ontving en, door zijn geloof geleid, in woord en daad als eerste de strijd begon tegen een grote vijand in Vlaardingen.

Hij had nooit kunnen bevroeden, na de geldelijke zorgen van dat eerste kleine zeemanshuisje aan de haven, dat 70 jaar na dato door middel van financiële ondersteuning nog steeds aan zijn doelstellingen gewerkt kan worden. Met blijdschap gaan wij in dit spoor verder. En hier komt duidelijk naar voren wat geschreven staat: 'En zijn werken volgen hem na'. Hem, ds James.

Over de taal van mijn moeder

N. van Minnen

Moeder werd geboren op 11 november 1870 in wat genoemd werd de 'Bouwmanswoning' aan het Boerenlaantje in Vlaardingen, een laantje dat liep van ongeveer het huidige Verploegh Chasséplein naar het begin van de Hogelaan. Haar vader was afkomstig uit Overschie. Zij trouwde in 1893 met Nicolaas van Minnen (geb. 28 november 1864), die op 5 augustus 1920 overleed; zij zelf overleed op 28 februari 1951. In het gezin dat zij stichtten werden zes kinderen geboren. Ondanks haast altijd zorgelijke financiële omstandigheden heerste er een opgewekte sfeer en was er een fijn gezinsleven. Moeder had - evenals vader - een eigen taalgebruik, gekenmerkt door een groot aantal aanhalingen en gezegdes, die ofwel in haar jeugd tot het normale (Vlaardingse) taalgebruik hoorden, ofwel typische uitspraken waren van familieleden, kennissen of bezoekers. Ze werden bij voorkomende gelegenheden in- of aangepast. Veel van wat ik mij, veertig jaar na haar heengaan, herinner zal nog zonder meer duidelijk zijn, veel ook vraagt enige toelichting.

Moeder was van eenvoudige afkomst: "'k heb maar op een zescentsschooltje gegaan," placht zij te zeggen, en - overigens geheel ten onrechte - "dom geboren, niets bijgeleerd

Landelijke idylle aan de Boerenlaan... tussen de bomen schemert de Bouwmanswoning. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Moeder... Sara van Minnen-Roodenburg, een schier onuitputtelijke bron van boeiende uitspraken. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

en alles vergeten". "Beleefdheid en vriendelijkheid kosten niets," placht zij te zeggen, maar als iemand iets verkeers gedaan had kon ze hem heel duidelijk "de stukken in handen geven", dan wel "de waarheid zeggen". Eén van mijn broers moet eens opgemerkt hebben "moeder kan beter standjes geven dan vader", iemand "knorren geven" noemde ze dat.

Het zien van onrecht maakte haar verdrietig - ze kon dat maar moeilijk "verknoersen" en ze kon wel eens een beetje "eens hebben" op iemand die iets onrechtmatigs gedaan had of met iets verkeers "annex" was geweest, ofwel met dat feit van doen had gehad. In het bijzonder als zo iemand bleek "zo gemeen te zijn als katoen van zes cent een el".

Evenals dat van mijn vader, was haar taalgebruik

mild: krachttermen kwamen er vrijwel niet in voor. De enige die mij zijn bijgebleven waren "wel verpikt nog-an-toe" en als ze eens heel erg boos was "ben je nou helemaal besuikerd?" Daar kwam dan nog wel eens achter "'t is zonde dat ik het zeg". Toch zou ze een wat eigenwijs optredend mens nooit "in zijn fatsoen tasten" (beledigen), maar ze zei dan later wel in de eigen kring daarover "wat weet nou ook een boer van saffraan?"

Ze had een bedrijvige aard, maar 's morgens moest ze altijd een beetje op gang komen. "Daar zitten de luie leden, zei het wijf, en ze kwam pas van bed af," heette het dan, maar vervolgens was het "hier te zitten en niet te verkopen, daar kan mijn schoorsteentje niet van roken" en ging ze aan de slag. Als het 's morgens regende was ze optimistisch van mening "een droeve morgen maakt een blijde dag". Luidruchtige kinderen werden 's morgens tot rust gemaand met "vogeltjes die zo vroeg zingen, zijn voor de poes", maar als diezelfde kinderen 's avonds uitvluchten verzonnen om-nog-maar-niet-naar-bed-te-moeten was het "jullie zitten weer het liedje van verlangen te zingen", of: "ga toch maar naar bed: al slaap je niet, je leedjes rusten toch".

Zingen deed ze overigens zelf vaak tijdens het werken: ze bracht mij tot tranen als ik - als kind zittend op haar rug, terwijl ze op handen en voeten met stoffer en blik door de kamer kroop - hoorde van "een karretje op een zandweg reed" en van "aan de oever van een snelle vliet, een treurend meisje zat". Minder moeite had ik - omdat ik het toen nog niet begreep - met een versje waarvan ik de woorden nog ken:

Een man op klompen
gekleed in lompen
is dikwijls meer
dan al die heren
in mooie kleren,
bij God den Heer.

Ze meende dat ook echt.

Hoewel wij kinderen, gelukkig, niet in lompen liepen was het altijd een hele zorg om ons “knap” voor de dag te laten komen. Een winkelhaak of een loshangende knoop waren haar een gruwel, dat moest dadelijk hersteld worden: “beter een lap dan een gat”. Dit evenwel nooit op zondag, want “een zondagsteek houdt geen week”. Als er iets ernstig kapot was heette dat soms “geflard”, afkomstig van een jongen die had verteld dat op een uitstapje de Obadjavlag “geflard” (gescheurd) was. Minder erg was het als b.v. een stukje speelgoedwelstuk was, maarnog bruikbaar: “dat geeft niet als-ie maar fieteren kan”. Dat was afkomstig van een meisje dat dat zei van een veelsnarig muziekinstrument, waar nogal wat snaren aan ontbraken, dat instrument had dus kennelijk bij eerder gebruik flink “de knorzen gehad”.

In die tijd van hoogstens één stel kleren voor zondag en één voor in de week was het altijd een punt van ernstige overweging of het zondagse pak nu voor in de week kon worden “ingestoken”. Dan hoorde je nogal eens “pas alsjeblieft op je goeie goed als je de deur uitgaat”. Een veel gehoord spreekwoord was dan ook “zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen”. Helaas hebben wij het nooit tot een kasteel gebracht, wel hebben we de wijsheid ervaren van spaarzaamheid en volharding die verscholen lag in haar woorden “elke dag een draadje is een hemdsmouw in het jaar”. Een onverwachte meevaller werd begroet met “een slecht land waar het niemand goed gaat”.

Moeder kon goed koken, maar bij het eten moest altijd zuinigheid worden betracht. “Een beetje minder is ook goed” hoorde je dan, of “het kan wel op al is het lekker”, en voldoening en spijt klonken door in “lekker is maar een vinger lang”. Dat laatste was dan het geval als we b.v. een boterletter of iets ander groot lekkers “geslacht” hadden - de weinige keren dat zoiets op tafel kwam. Als iemand iets niet lekker vond kon hij - afhankelijk van haar stemming - horen “als je het niet lekker vindt, zet je het maar zeven voet van je”, ofwel “foei, je zult er nog naar opspringen” (gebrek aan krijgen). Maar als ze vond dat je met je bezwaren maar “kunsten had”, dan moest er gegeten worden “al ga je op je hoofd staan en spaart je benen”. Als je naar haar mening genoeg gegeten had “zou de poes niet met je lege maag weglopen”. Had je evenwel te weinig opgeschept dan was dat “een frotje, dat stop je in je holle kies” of anders was het “voor een zieke kip”. Ze kon je wel met animo tot eten aanzetten, maar als dat onvoldoende

Nicolaas van Minnen sr, vader van de latere wethouder HK en de schrijver van dit artikel.

(Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

resultaat had zei ze “nou ja, ik mag het je ook niet opvergen” (opdringen). Graag at ze een boterham met kaas, waarbij ze onbezwaard zondigde tegen een oude uitspraak die ze citeerde: “zuivel op zuivel is voor de duivel”. Waar overigens vandaan kwam “dan zit je daar maar je timp op te eten” als je verveeld of ongeduldig ergens op zat te wachten, zal wel altijd een raadsel blijven. Uit de familiekring afkomstig waren “roeren, Kaatje, roeren!” als er in de keuken iets mis dreigde te lopen, en “keurig, Antje, keurig!” als iemand er netjes uitzag of zich “opgetolikt” had (mooi gemaakt).

“Zal ik eens laten zien wat erin zit?” als er iets met veel bombarie was aangekondigd maar misliep, was van een oud-oom of oud-neef (in elk geval een zeeman), die wou demonstreren hoe goed hij trekharmonica kon spelen en bij een grote uithaal de harmonica in twee stukken in handen had gehouden. “Zeg nou eens ‘t is nogal wat” kwam van een broertje die dat zei tegen een bezoeker of bezoekerster die naar zijn mening te weinig bewondering toonde voor iets dat z’n moeder gemaakt had.

Aan de vogelwereld ontleend was “zo droog als kneutjeszaad” voor b.v. een wel erg oudbakken boterham (al weet ik nu nog niet wat kneutjeszaad was), en “dan moet hij maar zelf zijn zaad zoeken” als iemand zelf maar moest zien hoe hij zich bezig wou houden. Dat laatste werd tegen de jongste zoon weinig gezegd: als ze wist dat ze bij zijn thuiskomen uit school niet thuis zou zijn, hoorde hij “ik wil niet dat je straks op scha van gaar loopt”, ga dan maar naar Tante X zolang tot ik thuis kom. Aan “schalooslopers” (waarschijnlijk zwerfhonden of - katten) had ze “het land” (een hekel), het werd ook wel gebruikt voor iemand - zulke mensen had je toen - die altijd bij voorkeur onverwacht tegen thee- of koffietijd op bezoek kwam om zich dan zelfde moeite (en de kosten!) van thee of koffie zetten te besparen. Overigens was ze gastvrij genoeg: een niet-schaloosloper kon ‘s middags of ‘s avonds altijd wel “een pikkie mee eten” ook als ze er niet op gerekend had. Als de betrokkene dat niet wilde of niet kon, heette het “nou ja, jij wilt geen goed gedaan wezen”.

Uit de keuken kwam natuurlijk “daar kun je je boontjes op weken” als je je op iets “terdege” moest voorbereiden, en uit de visserij “we moeten de prikken een beetje levend houden” als iets wat vervelend dreigde te worden. Ook ging er wel eens iets “voor een prikje weg”, en nog gemakkelijker als iets er helemaal niet op aan kwam: “wat U geeft is goed, meneer”, wat kennelijk ooit eens een bedelaar aan de deur moet hebben gezegd of iemand die “annex was” met een deurcollecte of iets dergelijks. Behalve de al geciteerde bruid en “het wijf” was er ook nog een geheimzinnige Mof die soms aangehaald werd. Eén gezegde is mij daarvan bijgebleven: “o, is het gifkenbier? -dan kan ik mi sattsaufen”. Dat betrof dan iemand die wat al te royaal van aangeboden spijs of drank gebruikte. Een grapje dat ze soms met haar kleinkinderen maakte was dat ze, met een potloodje in haar hand, op een bepaalde cadans zei “Mof, mof, waar ga jij naar toe? Ik ga naar mijn Mofland toe. Ik wil wedden om een zwaan, dat hier zestien streepjes staan”. En dan stónden er ook 16 streepjes!

Voor de kleinkinderen had ze ook een raadseltje: “Vier oude wijven konden elkaar niet krijgen. Ze liepen allemaal even hard - rara wat is dat?” En dat was dan in de tijd dat de molen Aeolus nog zonder wieken aan de Kortedijk stond en “Peperbus” genoemd werd.

Daar komen de “Wilhelmusblazers”, kon ze soms zeggen als de kleinkinderen in aantocht waren en “spuit elf” heette het kind dat wat achteraan kwam sjokken. Met de kleinkinderen had ze intens plezier. Het gebeurde wel eens dat er één een klein ongelukje had en daarom

hulde, dan begon er vaak “van de weeromstuit” ook vaak een broertje of zusje te huilen. Maar als er soms eentje zei “ik wil niet”, was het “je wil? die zit achter op je bil”. Als er soms wat gekibbeld werd was het wijs “ach ja, bij elkaar heugen ze niet maar van elkaar meugen ze niet”.

Moeder is oud geworden maar ze droeg haar jaren met ere. “Oud en stijf en vol gebreken” placht ze met milde ironie te zeggen als lichamelijke bezwaren daartoe aanleiding gaven. Toen ook was het voor haar natuurlijk eerder dan vroeger “weertje blijf in huis” en beklaagde ze zich dat ze op eten niet meer zo “gruizig” (graag, gretig) was als vroeger. En “ruifelen” (met de Franse slag iets doen) bij het huiswerk was er ook niet meer bij. Met volle overtuiging - niet als vrome kreet - kon ze zeggen over iets toekomstigs “ja, als ik tijd van leven heb” of “als ik het beleven mag”. Toch was het nooit “een seurige boel”, er werd veel gelachen en op straat liep ze er nog “kittig” bij. Ze bleef bescheiden en niet ijdel, vaak citeerde ze een kinderrijmpje (misschien van vader Cats?):

Wie dikwijls in de spiegel ziet
en zich met schoonheid vlijt,
beseft de ware schoonheid niet
maar streeft naar ijdelheid.

Vroomheid (al liep ze daarmee niet te koop), opgewektheid en bescheidenheid waren haar kenmerken, die ze overigens deelde met mijn vader. Doordat die mij al in mijn vroege kinderjaren ontviel heb ik van zijn leven en taalgebruik te weinig herinneringen om daarvan iets op papier vast te leggen. Niettemin: hun beider nagedachtenis zij gezegend!

Enkele jaren geleden bundelde ik het bovenstaande. Na verloop van tijd schoten er mij nog meer te binnen en die rechtvaardigen nu m.i. een tweede verzameling. Over de eerste serie schreef een andere oud-Vlaardinger, Cor van Bree, bij een artikel in Taal en Tongval XLVI (1994) : “... waarin heel wat aardige woorden, uitdrukkingen, spreuken, spreekwoorden en zegswijzen te vinden zijn. Daaronder zijn er ook die kenmerkend waren voor Mw

*Linkerpagina:
Van 1915 tot 1956
was de molen
Aeolus zonder
wieken en balustrade
gedegradeerd tot
enorme reclamezuil
en uitkijkpunt. Hij
had toen de bijnaam
‘Peperbus’.
(Foto: Stadsarchief
Vlaardingen)*

van Minnen of voor haar gezin, kenmerkend dus voor idiolect of familialect. Interessant zijn gevallen van wat ik zou willen noemen: citerend taalgebruik. Een jongen had bij een bepaalde gelegenheid gesproken over een vlag die geflard (aan flarden gescheurd) was, en sinds die tijd heette soms bij Mw van Minnen iets dat ernstig kapot was, geflard.”

Het volgende is natuurlijk niet bestemd voor taalkundigen maar “voor karetjes en klantjes” (familie en vrienden), en “netkenders” (felle critici) zeggen misschien “doe niet zo uitdouwerig” (uitsloverig), “je bent veel te lang van stof” en je moet niet “zo van de lange zang zijn”. “Maar wat ik zeggen wou en jokken niet” – ‘t ging deze keer “een beetje van sassen bloed” (traag), maar ik hield mij aan de thuis nogal eens geciteerde predikant die sprak tot een goedwillende catechisant “Doet uw best en spoort ook and’re kind’re aan”. En zo heb ik dus van alles “door elkaar gemuierd” in de hoop dat de lezer(es) het niet “tegen heug en meug” tot zich zal nemen. Hij/zij moet dan maar niet zoveel “kust en keur” hebben en aan het eind van deze alinea ophouden en zeggen “Amen zei de koster, en de kerk ging uit”, waarmee vele discussies in ons huis werden afgesloten.

Kerk en koster speelden een belangrijke rol in de taal bij ons thuis. Zo was er ook vaak te horen “Kom binn’n, arme man, dan kan je wat opfleu’n”, gehoord van een vriendelijke pastor die dat tegen een bezoeker had gezegd. Waarschijnlijk was het toen buiten koud, “wel koud maar niet zo bik”, en was de bezoeker misschien wel “een kouwelijke Thijs”, wie kan het nu nog zeggen?

Maar kennelijk was de bezoeker welkom en werd niet “weggedift” (weggewerkt) en duidelijk was er bij die dominee “geen huis op dak” (belet) - aan de Zaan luidt die uitdrukking “dak op huis”, wat logischer lijkt. Maar in Vlaardingen werd meer met verwisselingen gewerkt: weps en gepts als wesp en gesp werden bedoeld. Van moeder heb ik dat echter nooit gehoord.

“Ik zeit niks, zei de jood” (van een stoelenverhuurder die bij één of ander feest op last van de politie zijn plaatsen moest opgeven en zich van de domme hield en niet de betaalde huur teruggaf). Waarschijnlijk zoiets als “wat niet weet wat niet deert”. Men verdenke moeder echter niet van antisemitisme (niemand kende dit woord trouwens), ook niet als op de vraag: hoe is dat toch gekomen? het antwoord was “hoe komt een jood aan luizen?”, of wanneer er in een gesprek gezegd werd “twee joden weten wel wat één bril kost”. En evenmin als, bij twijfel aan de juistheid van een bepaald bericht, opgemerkt werd: “als het maar waar is, zeggen ze in de jodenkerk”.

De geheimzinnige Mof van het gifkenbier had nog een uitspraak: “beter de buik te bersten dan de beste spijs verloren”. Dat sloeg dan op iemand bij wie de maaltijd er aanvankelijk “inging als klokspijs”, maar die later moeizaam zijn bord zat leeg te eten. Zo iemand was niet “kreen” (kieskeurig) maar alleen “was z’n oog groter dan zijn maag”, en dat was vervelend want dan kon je op een gegeven moment “voor een paas-os komen te zitten” of wel “voor Pampus komen te liggen” (niet meer opkunnen). In het ergste geval kon je aan “hardlijvigheid” gaan lijden wat erg naar was. Maar Cascara-tabletjes waren altijd beschikbaar.

Je moest ook opletten als de soep “kokend, gloeiend nakend heet was”, want een “gerizzeleveerde” (snelle, resolute) man of vrouw kon zich dan mooi de mond branden. Na een huiselijk feestje was er ‘s anderendaags nog wel eens een “afsnijselftje” (iets dat

overgebleven was), of een “zakkelesje” chocolademelk. Dat was dan mooi meegenomen “als de lamp voorover hing” (als men krap bij kas was), dan kregen de kinderen in plaats van chocolademelk “een kopje stoom” (cacao met water aangemaakt). Tenslotte: “kruimeltjes is ook brood” en “op een droogje zitten” was ook niet leuk.

“Je kunt toch wel dansen al is het niet met de bruid” was duidelijk een aansporing tevreden te zijn als verwachtingen op een bepaald punt te hoog bleken te zijn gesteld. Minder duidelijk maar misschien in dezelfde geest was “’t is nog ver van het lachen, zei de bruid, en ze huilde”. Maar een blijde bruid was “een lust om te zien”. Moeder was er niet “bunzig” van (afkerig, terughoudend) de (klein)kinderen desnoods “de les te lezen”. “Je bent een “kribbebijter” hoorde je dan, “dat ben je gauw geprezen”. Maar een “haneveer” (bazige vrouw) was ze niet. Ze kon met plezier met de kleinkinderen een spelletje doen “uit joks” (voor de aardigheid, niet om te winnen) en ze kon lachen als een kind “een aanval van sebieze had” (kuren had), of als het b.v. met een speeltje omging “als Jan Potazie met z’n muts” (slordig, ruw). Ietwat filosofisch heette het als iemand na een uitje doodmoe thuiskwam “ja, kermisgang is een bilslag waard”, en “je kunt niet hebben en goeds (tegoed) houden”. In het algemeen: wees flink, laat je niet kennen, houd je goed. “Ben je zestig?” (mal), “’t beste brood voor ‘t venster” – “een slecht mens die zijn leven niet betert”.

Er was in de familie iemand die “nogal van Harderwijk was” (zuinig), die moet eens bij het geven van een geschenk gezegd hebben “’t gaat anders niet van weelde” (ik kan het me eigenlijk niet permitteren), en die woorden werden nadien bij ons vaak ironisch herhaald. De sfeer was bij ons losser, gemakkelijker. “Als je maar een veer van je mond kon blazen” ging je weer door. “Een beetje scheef dat zwiert wel” (’t is niet belangrijk als je pet een beetje scheef staat), maar als het te erg was heette het “dat’s geen gezicht voor een kapotte ruit”. Met een “overscharig” (overgebleven, niet meer gebruikt) lapje of doosje kon ze soms nog voor de kinderen wonderen doen als een stukje speelgoed “helemaal vermiermocht was” (door het gebruik beschadigd was). Zo’n lapje mocht dan natuurlijk niet “kazerig” (viezig, vettig) zijn en het doosje niet “roffelig” (ruw, niet-glad).

Tenslotte nog een paar dingen die in het bovenstaande niet in te passen waren. “Een schaggetje worst” (een plakje), “de deur staat nog op een har” (op een kier), een “naainagel” (een hakend puntje aan een vingernagel), “het onderste heeft het meeste geld gekost”, “dat kind zit maar te fezenen” (te zeuren). Dat kind deed dan alles “op z’n elf-en-dertigst” (traag, langzaam). Maar je huiswerk “in een vloek en een zucht maken” was natuurlijk ook niet goed. “Ben je vangst?” was het als ze één van de kinderen b.v. een snoepje toewierp, “en nom (nou) jij en dan ik welle (beste) bu(ur)vrouw” als moeder in een gesprek een argument van de ander had weerlegd. Vergelijkbaar met het triomfantelijke “die slag is mijn” wat ook wel eens te horen viel.

En nu zeg ik dan zelf maar “amen zei de koster en de kerk ging uit”.

S. Broudenburg.

Wetenswaardigheden

Op de fiets met het college. Voorzitter Den Breems geeft uitleg, burgemeester Bruinsma en wethouder Bot luisteren aandachtig toe. (Foto: Han van Elk)

Fietsen

In Tijd-Schrift 96 beschreef ik wat wetenswaardigheden voor u en besloot met ‘Op de fiets met het college’ en dat de HVV de ‘collegezon’ weer achter de wolken vandaan zag komen. Nu, het was stralend weer op de 30^e augustus en met een compleet college vertrokken we vanaf de Markt en toerden we langs fraaie en minder fraaie Vlaardingse plekken en uiteraard ook langs locaties die het bespreken waard waren met de collegeleden. Met rode hoofden van de warme zon en discussies arriveerden we zo’n twee uur later weer op de Markt. Nou, en wat is er alzo besproken en waar zijn jullie dan allemaal geweest, hoor ik u nu vragen. Inderdaad, maar dat zou een heel verhaal worden voor dit rubriekje. Maar stel u gerust, met het college is afgesproken om te bekijken deze tocht in een coproductie met de gemeente uit te schrijven in een heuse fietsroute. En het concept ligt inmiddels klaar.

Gemeentelijke Monumentennota

Verder kan ik u goed nieuws melden aangaande de gemeentelijke monumentennota. De conceptnota is ons door wethouder Bot in september ter beoordeling toegezonden. Met Bert van Bommel, lid van onze commissie Stad en Monument, is deze bestudeerd, heeft het bestuur aanbevelingen opgesteld en zijn deze met de wethouder en de directeur van de dienst Stadswerk besproken. De meeste aanbevelingen zijn overgenomen en dat is mooi. Echter, in een aantal gevallen vinden wij dat wel gemakkelijk tot sloop wordt besloten. De HVV vindt dat het gemeentebestuur pas tot sloop kan beslissen als zij zich tot het uiterste heeft ingespannen voor behoud. De vraag is of daar altijd wel sprake van is.

Voor de HVV biedt de gemeentelijke monumentennota uitzicht op beleid waarmee wij kunnen instemmen, maar hij biedt geen enkele zekerheid. De wethouder zal de nota met de reactie van de HVV daarop nu aan de gemeenteraad voorleggen.

Het gemeentebestuur vindt de inspanningsverplichting en de implementatie van een zodanige reikwijdte, dat dit om een bredere discussie vraagt dan alleen met de HVV. Dit zal daarom ook met de gemeenteraad besproken worden.

Maar de ontwikkelingen gaan door. Er ligt nu weer een uitnodiging om op 8 december met wethouder Bot te praten over de Technische School aan de Deltaweg, het Oude en Nieuwe Thuis aan de Oosthavenkade en de brandweerkazerne. Eerder is ons echter al aangegeven dat er weinig hoop is voor het behoud van deze panden...!

Fracties

Verder heeft een afvaardiging van het bestuur overleg gehad met een tweetal gemeenteraadsfracties over het cultuurhistorisch erfgoed. Deze fracties vonden het nuttig om eens bijgepraat te worden. Het waren constructieve gesprekken. En natuurlijk maken we tijd om met meer belangstellenden te spreken.

Wout den Breems,
voorzitter

Nieuws van het Visserijmuseum/ Vlaardings Museum

In 2004 organiseerde het Visserijmuseum/Vlaardings Museum een tentoonstelling over de Vlaardingse familie van smeden, reders, scheepsbouwers en boeren De Zeeuw, naar aanleiding van een belangrijke schenking van bedrijfs- en familiegerelateerde objecten en documentatie.

Onlangs produceerde een telg van de familie De Zeeuw in samenwerking met het museum een DVD over de geschiedenis van het geslacht De Zeeuw in Vlaardingen, met opnamen van de objecten, het historisch beeldmateriaal, opnamen in de huidige stad, een interview met de laatste eigenaar van de smederij en ijzerhandel 'P. de Zeeuw Azn' aan de Hoogstraat/Havenstraat en de lezing van Jeroen ter Brugge over het historisch onderzoek naar het geslacht.

De DVD, met een speelduur van 57 minuten, is vanaf heden te koop in de museumwinkel, à raison van € 9,95, zo lang de voorraad strekt.

Boekbespreking

100 jaar St Caeciliakoor in katholiek Vlaardingen

In 2003 beleefde het R.-K. St Caeciliakoor haar 100 jarig bestaan. Met de nodige luister werd dit jubileum herdacht. Wat ontbrak was nog een jubileumboekje, maar daarvoor heb je natuurlijk wel informatie nodig, aldus de samensteller van het boekje Gerard Q. Verbeek. Het geluk was aan zijn zijde. Bij het opruimen van de pastorie aan de Hoogstraat

kwam het oude verloren gewaande archief van het koor alsnog boven water. De gevonden notulenboeken beschrijven de periode 1903 tot 21 januari 1971. En met deze laatste notulen

eindigt abrupt de verslaglegging. Verslagen die volgens de samensteller foutloos! waren geschreven. Individueel speurwerk volgde hierna. Gerard Q. Verbeek neemt de lezer in de vorm van jaarkronieken mee door de geschiedenis van het koor. Het St Caeciliakoor werd als mannenkoor opgericht pas in 1972 traden dames toe tot het koor en ging men verder als gemengd koor. Zoals bij vele koren het geval is, had ook dit koor vaak een tekort aan tenoren en moesten koorleden vermaand worden toch getrouw de repetities te bezoeken.

Een leuk herdenkingsboekwerk waarin veel bekende Vlaardingers de revue passeren.

100 jaar St Caeciliakoor in katholiek Vlaardingen, 2005. Verzameld en op schrift gesteld door Gerard Q. Verbeek.

(Wout den Breems)

Ledenactiviteiten

In de maand december is er geen ledenactiviteit van onze vereniging gepland. Maar rond de feestdagen zal aan de Vlaardingse historie en bijbehorende tradities in het programma **Oud-Vlaardingen** wel ruim aandacht worden besteed. Rond Sinterklaas, met Kerst en Oudjaar zullen zaken van weleer de revue passeren. Om ons op het laatste te focussen: afgelopen jaar zonden we de Nieuwjaarswens van het Vlaardingse Gilde van Lantarenopstekers anno 1905 uit. Ook nu is er natuurlijk weer iets dergelijks te verwachten, wat ons in één stap herinnert aan zaken die 100 jaar geleden actueel waren.

Dus is onze eerste tip: luister **elke zaterdagmorgen** om 10.00 uur naar Omroep Vlaardingen, aan het einde van de FM-schaal op uw radio. Het programma wordt herhaald op zondagmiddag om 12.00 uur, en ook op dinsdagavond om 9.00 uur. En ten slotte ook nog eenmaal per 14 dagen (in afwisseling met de bijeenkomsten van de Vlaardingse Gemeenteraad) op donderdagavond om 9.00 uur.

En als we het over de omroep hebben – heeft u ook Vlaardingen-TV al eens bekeken? Wanneer u er **rond het ‘hele uur’** een kijkje neemt, dan kunt u tussen de vele wetenswaardigheden (o.a. over gebeurtenissen die op die dag in het verleden plaatsvonden) vaak een leuk filmpje bekijken, gemaakt in uw eigen stad. Zo waren in de afgelopen maanden reportages te zien over de opgravingen in de Vergulde Hand, over de Open Monumentendag en over het Accordeon- en Mondharmonica-museum van Bert ter Maat (aan de Kortedijk). Als Vlaardingen-liefhebber moet u daar toch regelmatig een kijkje nemen!

Eind november vertelde onze voorzitter uitgebreid over de activiteiten van onze Historische Vereniging aan de deelnemers van de Ken-uw-Stad-cyclus, die daarna (en na een zeer informatief verhaal van Peter Zuijdgeest over de resten van ons Visserij-verleden) nog een excursie mét lekkernij kregen voorgeschoteld bij een van de laatste Vlaardingse haringhandelaren: Warmelo & Van der Drift. Met recht een serie informatieve en smakelijke bijeenkomsten! De nieuwe serie bijeenkomst van Ken-uw-Stad (serie II) gaat **op maandagmiddag en maandagavond 19 januari a.s.** weer van start, en duurt tot medio mei. Geïnteresseerd? Geef me eens een telefoontje (435 3322), en ik stuur u alle informatie en inschrijfformuliertje graag toe!

Weliswaar waren dit allemaal geen HVV-activiteiten, maar wel met een zodanig ‘historisch tintje’ dat ze u als HVV-lid zeker zullen aanspreken, en juist daarom geven we het graag aan u door.

De eerste Lezingenavond in het nieuwe jaar staat gepland op **dinsdagavond 24 januari 2006**. Dan houdt Jan Anderson een voordracht over de nog altijd zichtbare zaken in het straatbeeld waaruit de uitbreiding van de stad te herleiden is. Behalve dat er (natuurlijk) veel beelden over worden vertoond, krijgt u nog een kleine handreiking om er zélf naar op ontdekking te gaan! Want u wist natuurlijk, dat ‘de rivier’ in eerste instantie vlak langs de terp, de Markt, liep (over de Dayer dus), en eeuw na eeuw de oever verplaatste naar het

zuiden, tot hij tegenwoordig langs de Maasboulevard loopt....

We zijn deze avond te gast in de grote zaal van de Marnixflat aan de Marnixlaan, de avond begint om acht uur (zaal open om kwart voor acht) en de toegang is zoals altijd gratis. Bus 125 komt het dichtst in de buurt, maar anders bus 56 nemen en uitstappen bij de Dr. Wiardi Beckmansingel, hoek Marnixlaan.

De volgende bijeenkomst wordt gehouden op **dinsdag 28 februari**. Dan zal onze Stadsarcheoloog Tim de Ridder ons uitgebreid komen vertellen over de resultaten van de opgravingen op het terrein De Vergulde Hand in de Westwijk, die afgelopen zomer hebben plaatsgevonden. Wellicht was u op één van de interessante open dagen, maar mocht u daar geen gelegenheid voor gehad hebben, dan wordt u ook op deze bijeenkomst helemaal bijgepraat.

Het Wooncentrum Hoylede aan de Churchillsingel (te bereiken met bus 57 of tram 23, halte eindpunt Holysingel) is deze avond van 8 tot 10 uur weer onze gastheer!

In maart houden we traditiegetrouw onze jaarlijkse Algemene Ledenvergadering, dit keer op **dinsdag 28 maart**, en weer in de bekende zaal van Wijkcentrum Holy aan de Aristide Briandring. Uw auto kunt u het beste kwijt aan de Robert Schumannring en met openbaar vervoer neemt u bus 57 of tram 23 (halte op de Loper). Om even voor acht uur staat voor leden de koffie klaar.

Aansluitend, na een korte pauze, zal Jeroen ter Brugge van het Vlaardings-/Visserijmuseum ons van alles komen vertellen over de Vlaardingse fotografen tot ca. 1940, waarvan velen van u in het familiealbum nog wel plaatjes zullen hebben. Bovendien leert hij u om veel van die foto’s te dateren: elke fotograaf had een eigen stijl, en wisselde regelmatig van achtergronden en attributen, zodat met redelijke zekerheid het jaar van opname bepaald kan worden. Brengt u eventueel zelf ook maar een oude foto mee!

De laatste bijeenkomst voor dit seizoen staat gepland op **dinsdag 25 april**. Onderwerp en plaats van bijeenkomst vindt u in ons volgende Tijd-Schrift.

Nog wel maken we melding van onze jaarlijkse busexcursie, die dit keer op **zaterdag 24 juni** zal plaatsvinden. We gaan – zoals al eerder aangekondigd – naar Alkmaar, een stad met meer dan 300 monumenten, waaronder natuurlijk de bekende Kaasmarkt. De kosten voor de dag is weer begroot op € 37,50 voor leden en partners (niet-leden € 5 euro p.p. extra) en dit bedrag kunt u vanaf heden overmaken op rekening 750 978 t.n.v. Penningmeester Historische Vereniging, te Vlaardingen. U bent dan weer verzekerd van een plaatsje in de bus. De prijs is inclusief de lunch, waarvoor we weer op zoek zijn naar een leuke, unieke en mogelijk historische locatie. Na rijp beraad hebben we besloten om de lunch toch niet uit het programma te halen, omdat hij bijdraagt aan de gezelligheid van zo’n dag. Over het verdere programma kunt u in het komende Tijd-Schrift lezen. En hebt u zich opgegeven maar komt er toch iets tussen, dan kunt u zich tot een maand voor de busreis nog zonder kosten afmelden.

Namens de werkgroep Ledenactiviteiten,
Arie Ouwendijk

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.histervlaardingen.nl
e-mail: info@histervlaardingen.nl